

Lietuvos Respublikos Seimo

*Iškilmingas Laisvės gynėjų dienos minėjimas
ir Laisvės premijos įteikimo ceremonija*

2018 m. sausio 13 d.

Stenograma

ISSN 2538-6638

Elektroninis leidinys leidžiamas nuo 2016 m. lapkričio 14 d.

E. leidinį parengė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
DOKUMENTŲ DEPARTAMENTO STENOGRAMŲ SKYRIUS

TURINYS

Iškilmingas Laisvės gynėjų dienos minėjimas ir Laisvės premijos įteikimo ceremonija

2018 m. sausio 13 d.

Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba	5
Jo Ekscelencijos Šventojo Sosto santykių su valstybėmis sekretoriaus arkivyskupo Polo Richardo Galagerio kalba	6
1990–1992 metų Latvijos Liaudies fronto pirmininko, Latvijos Respublikos Saeimos nario, Baltijos Asamblėjos Prezidiumo nario Romualdo Ražuko kalba	7
Skautės Justinos Lukaševičiūtės kalba	8
2013 metų Laisvės premijos laureato, politinio kalinio, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ steigėjo ir leidėjo, Jo Ekscelencijos arkivyskupo emerito Sigito Tamkevičiaus kalba	9

Laisvės premijos įteikimo ceremonija

Seimo narės, Laisvės premijų komisijos pirmininkės Radvilės Morkūnaitės-Mikulėnienės kalba	10
2017 metų Laisvės premijos laureatės Nijolės Felicijos Sadūnaitės kalba	12
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ	16

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

IŠKILMINGO LAISVĖS GYNĖJŲ DIENOS MINĖJIMO IR LAISVĖS PREMIJOS ĮTEIKIMO CEREMONIJOS STENOGRAMA

2018 m. sausio 13 d.

*Pirmininkauja Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas V. PRANCKIETIS
ir Seimo narys, Laisvės kovų komisijos pirmininkas J. OLEKAS*

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Gerbiamieji iškilmingo Laisvės gynėjų dienos minėjimo ir Laisvės premijos įteikimo ceremonijos dalyviai! Kartu minėjimui pirmininkauja Seimo Laisvės kovų komisijos pirmininkas Juozas Olekas.

Skelbiu iškilmingo Laisvės gynėjų dienos minėjimo ir Laisvės premijos įteikimo ceremonijos pradžią.

M. STROLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. (*Plojimai*)

Giedamas Lietuvos valstybės himnas

PIRMININKAS (J. OLEKAS). Gerbiamieji Lietuvos žmonės, iškilmingo posėdžio dalyviai, į iškilmingą Laisvės gynėjų dienos minėjimą ir Laisvės premijos įteikimo ceremoniją atvyko: Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė (*Plojimai*), Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis su ponia (*Plojimai*), Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus su ponia (*Plojimai*), pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovas, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkas Vytautas Landsbergis su ponia (*Plojimai*), 2017 metų Laisvės premijos laureatė Nijolė Sadūnaitė (*Plojimai*), žuvusiųjų už Lietuvos laisvę artimieji, nukentėjusieji Sausio 13-ąją kovotojai už Lietuvos laisvę – Nepriklausomybės gynėjai, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo deputatai, Seimo nariai, Vyriausybės nariai, užsienio valstybių diplomatinių atstovybių Lietuvoje vadovai, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkai, Europos Parlamento nariai, Lietuvos bažnyčių hierarchai ir atstovai, Lietuvos kariuomenės vadas generolas leitenantas Jonas Vytautas Žukas, Konstitucinio Teismo teisėjai, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas, buvę Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkai ir ministrai pirmininkai, atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos pirmosios Vyriausybės nariai, miestų ir rajonų savivaldybių merai, tautinių bendrijų atstovai, Seimui atskaitingų valstybės institucijų vadovai, Lietuvos aukštųjų mokyklų vadovai, kiti didžiai gerbiami svečiai.

Iškilmingame minėjime taip pat dalyvauja svečiai: Jo Ekscelencija Šventojo Sosto santykių su valstybėmis sekretorius arkivyskupas Polas Richardas Galageris (*Plojimai*), Baltijos Asamblėjos vicepirmininkas profesorius Janis Vukanas (*Plojimai*), Baltijos Asamblėjos Prezidiumo narys, mano kurso draugas Romualdas Ražukas (*Plojimai*), Baltijos Asamblėjos Prezidiumo nariai, mūsų NATO sąjungininkai, svečiai iš Ukrainos, kuri tęsia kovą už savo šalies laisvę. (*Plojimai*)

Gerbiamieji, kviečiame tarti žodį Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką Viktorą Pranckietį.

Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba

V. PRANCKIETIS. Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, brangūs Laisvės gynėjai, žuvusiųjų už Laisvę artimieji, visi, kurie kovojote už Laisvę, gerbiamasis Ministras Pirmininke, Prezidentė Valdai Adamkau, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininke Vytautai Landsbergi, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai, Vyriausybės ir Seimo nariai, Laisvės premijos laureate Felicija Nijole Sadūnaite, Jūsų Ekscelencijos ambasadoriai,

garbūs svečiai, vakar degė laužai, rinkosi žmonės, dainavo, dalijosi arbata. Laužai užgeso. Prašvito. Prašvito ne visiems tą sausio 13-osios rytą. Tyla pagerbkime Loretą Asanavičiūtę, Virginiją Druskį, Darių Gerbutavičių, Rolandą Jankauską, Rimantą Juknevičių, Alvydą Kanapinską, Algimantą Petrą Kavoliuką, Vytautą Koncevičių, Vidą Maciulevičių, Titą Masiulį, Alvydą Matulką, Apolinarą Juožą Povilaitį, Igną Šimulionį, Vytautą Vaitkų.

Tylos minutė

Ačiū.

Tie iš mūsų, kurie prisimena naktį prieš dvidešimt septynerius metus, prisimena agresiją ir nežinios kupiną laiką. Prisimename siaubą, prisimename taip pat ir viltį. Viltį atrasti laisvę, viltį būti laisviems. Tąakt Lietuvos laisvę gynę žmonės – vyrai, moterys ir vaikai – buvo drąsūs ir ištikimi savo vertybėms. Buvo baimės, bet nebuvo savanaudiškumo. Tik dėl jų pasiaukojimo ir ryžto šiandien esame laisvi.

Tomis ilgomis ir šaltomis 1991-ųjų metų sausio naktimis ir dienomis Lietuva keitėsi, o sausio 13-oji, Laisvės gynėjų diena, įsirežė į Lietuvos istoriją visiems laikams. Tai buvo lūžio taškas – supratome, kad einame teisingu keliu – į laisvę, į nepriklausomą Lietuvą. Dabar jau 28-ieji atkurtos Nepriklausomybės metai, per kuriuos užauginame savo vaikus, o ir vaikų vaikai jau paaugo. Kartu užaugo ir demokratiška Lietuva. Dabar esame valstybė, kurią girdi Jungtinių Tautų, NATO, Europos Sąjungos valstybių šeimos. Jaučiame realų sąjungininkų palaikymą. Tokia Lietuva pasitinka šimtmetį. Esame gerbiami gerbdami kitus.

Šiandien susiduriame su naujais iššūkiais. Veiksmai, priešiški Lietuvai, yra kitokie. Sausio 13-ąją buvome atakuojami tankais ir automatais, kiek vėliau – naftos ir dujų vamzdžiais, šiandien yra menkinama mūsų atmintis ir atakuojamos mūsų vertybės. Sausio 13-osios naktį Lietuvą gynėme tik savimi. Šiandien tai turime daryti sąmoningai ir pasitelkę išsilavinimą.

Laisvės kovotojo dvasia privalo išlikti visada. Laisvės alkis ir toliau turi sklisti ir pasiekti jau laisvoje žemėje gimusių ir į laisvą šalį atvykusių mūsų valstybės žmonių protus ir širdis. Nėra santvarkos, kuri galėtų suteikti daugiau nei visuomenę, grįstą laisve ir demokratija. Buvome vieningi Sausio 13-ąją, būkime vieningi ir toliau kurdami Lietuvą. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame Seimo Pirmininkui.

Gerbiame, tomis sausio dienomis Lietuvos žmonių dvasią stiprino ir malda. Popiežius Jonas Paulius II vidudienio maldoje susirinkusiems Šventojo Petro aikštėje pasakė: „Aikštėje matau būrį lietuvių. Noriu užtikrinti lietuvių tautą, kad drauge su ja kenčiu ir meldžiuosi.“

Ir šiandien tikėjimas padeda įveikti gyvenimo išbandymus.

Kviečiame tarti žodį Jo Ekscelenciją Šventojo Sosto santykių su valstybėmis sekretorių arkivyskupą Polą Richardą Galagerį. (*Plojimai*)

Jo Ekscelencijos Šventojo Sosto santykių su valstybėmis sekretoriaus arkivyskupo Polo Richardo Galagerio kalba

P. R. GALAGERIS. Gerbiama Respublikos Prezidente, Seimo Pirmininke, Ministrė Pirmininke, garbūs valdžios atstovai, Seimo nariai, diplomatinio korpuso atstovai, ponios ir ponai! Man didžiulė garbė būti čia su jumis ir iškilmingai minėti įvykius, kurie įvyko prieš 27 metus prie Lietuvos parlamento ir kitose Vilniaus vietose. Nuoširdžiai dėkoju parlamento Pirmininkui ir Pirminko pavaduotojui už pakvietimą kreiptis į jus šį rytą. Man didžiulė garbė ir malonumas perduoti ir šiltus linkėjimus Jo Šventenybės popiežiaus Pranciškaus, kuris dar kartą nori patikinti apie savo dvasinį glaudumą su lietuvių tauta ir jai siunčiamas maldas.

Šios dienos minėjimas į atmintį grąžina tuos įvykius, po kurių jūsų šalis atgavo nepriklausomybę. Mes ypač prisimename tuos 14 piliečių, kurie neteko savo gyvybių. Daug žmonių buvo sužeisti prie Vilniaus televizijos bokšto tuo metu, kai 1991 m. sausio 13 d. sovietų jėgos užpuolė jus. Kaip dauguma iš jūsų prisimenate, tuo metu Šventasis Sostas su dideliu susirūpinimu sekė

situaciją Baltijos valstybėse. Tiesą sakant, likus vos dviem dienoms iki tų tragiškų įvykių, kuriuos šiandien minime, Jonas Paulius II nusiuntė telegramą kardinolui V. Sladkevičiui, kurioje išreiškė savo solidarumą su lietuvių tauta ir išsakė viltį, kad teisingų sprendimų bus galima pasiekti dialogo būdu. Po to, kai Vilniuje žuvo žmonės, popiežius savo sekmadienio kalboje viešai išreiškė susirūpinimą ir patikino Lietuvos žmones, kad jis kentėjo ir meldėsi kartu su lietuvių tauta. Per ateinančius mėnesius įvairios šalys pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

Šventasis Sostas laikėsi laiko patikrintos politikos, kurios laikosi ir šiandien, nes niekada nepripažino jūsų šalies aneksijos ir per visus Lietuvos okupacijos metus Lietuvos diplomatinė tarnyba išlaikė savo legatą prie Šventojo Sosto. Todėl 1991 m. rugpjūčio 29 d. tuometinis valstybės sekretorius kardinolas A. Sodanas parašė laišką Lietuvos Ministrui Pirmininkui G. Vagnoriui. Jis rašė, kad Šventasis Sostas džiaugiasi, kad jau daug valstybių pripažino Lietuvos suverenumą ir tokiu būdu buvo užbaigta ilgai trukusi jūsų šalies aneksija. Savo laiške kardinolas A. Sodanas taip pat pasakė, kad Šventajam Sostui malonu žinoti, kad šiuo metu yra naujos galimybės atkurti normalius santykius su Lietuva ir keistis diplomatiniais atstovais.

Žinote, mane visuomet labai jaudindavo tas faktas, kad kai jūsų atstovai būdavo priimami Vatikane, jie visuomet dėkodavo už tai, kad Šventasis Sostas niekada nepripažino Lietuvos aneksijos. Jie taip pat minėdavo, koks svarbus buvo Vatikano radijas, kuris teikė paslaugas per lietuvių kalba transliuojamas laidas būtent tuo metu, kai Bažnyčios atstovai Lietuvoje dirbti labai galėjo.

Nuo pat to laiko, kai 1991 metais atkūrėme savo diplomatinius santykius, santykiai tarp Šventojo Sosto ir Lietuvos visuomet buvo draugiški. Vyko reguliarūs oficialūs vizitai, taip pat prisimename ir nepamirštamą apaštališkojo popiežiaus Jono Pauliaus II kelionę į Lietuvą 1993 metais. Mūsų santykiai stiprėjo ir dėl Lietuvos ambasados prie Šventojo Sosto, ir apaštališkojo nunciato Vilniuje dedamų pastangų ir atsidavimo. Todėl norėčiau pasinaudoti galimybe ir išreikšti padėką visiems tiems, kurie prisidėjo prie šio svarbaus darbo.

Šios dienos minėjimas skirtas švęsti laisvę. Prisimename laisvės gynėjus, kurių didelė dalis paaukojo patį didžiausią dalyką savo gyvenime, kad būtų išsaugota ši brangi dovana, tačiau pasakintų mus žvelgti ne vien tik į praeitį, bet ir į ateitį. Jie mums primintų, kad mes privalome dirbti daug ir sunkiai, kad išsaugotume laisvę, kad užtikrintume, kad žmonės tinkamai naudotųsi savo laisve, kad galėtų gyventi oriai, kad siektų tiesos ir laikytųsi įstatymų. Tikroji laisvė nereikia leidimo daryti tai, ką mes norime.

Tikroji laisvė suteikia mums galimybę siekti gėrio, ir gėrio ne vien tik pavieniams žmonėms, bet ir visai visuomenei. Šiandien, kai prisimename tuos, kurie kentėjo ir mirė dėl laisvės, dar kartą įsipareigokime saugoti šią dovaną ir užtikrinti, kad visi pažadai ir galimybės būtų ištesimi. Dėkoju. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame Jo Ekscelencijai.

Šiais metais minėsime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Kartu su mumis savo valstybių šimtmečius minės ir mūsų sesės Latvija ir Estija. Prieš 30 metų pakilome atkurti savo šalių nepriklausomybę. Įsikūrė Sąjūdis, liaudies frontai, išėjome į Baltijos kelią, o 1991-aisiais atlaikėme sovietų agresiją. Kviečiu tarti žodį 1990–1992 metų Latvijos liaudies fronto pirmininką, Latvijos Respublikos Saeimos narį, Baltijos Asamblėjos Prezidiumo narį Romualdą Ražuką. Prašom. (*Plojimai*)

**1990–1992 metų Latvijos liaudies fronto pirmininko, Latvijos Respublikos Saeimos nario,
Baltijos Asamblėjos Prezidiumo nario Romualdo Ražuko kalba**

R. RAŽUKAS. Aukštai gerbiama Lietuvos Respublikos Prezidente, gerbiamieji minėjimo dalyviai, kovų draugai, Lietuvos broliai ir seserys! Mūsų valstybių, mūsų tautų likimai susiję. 1991 metų sausio įvykiai dar kartą glaudžiai susiejo mūsų likimus. Kiekvienas įvykis Vilniuje lėmė nutikimų grandinę Rygoje ir atvirkščiai. Tai, ko mes dar nematėme, nesupratome tada, šiandien iš 27 metų laikotarpio distancijos labai gerai matoma.

Sausiui Latvijos liaudies frontas ruošėsi jau nuo 1990 metų vasaros ir visą tamsųjį rudenį, kai buvo provokacijų, muitininkų užpuolimų, sprogimų kapinėse. Sausio 12 dieną atvykę Sąjūdžio tarybos nariai pakeitė visą mūsų eilinio Liaudies fronto dūmos posėdžio darbotvarkę – papasakojo apie įtampą, kuri kilo Vilniuje prie strategiškai svarbių objektų. Mes nutraukėme įprastą darbotvarkę ir jau atvirai pradėjome kalbėti apie barikadas, kad reikės ginti Rygą. Per pertrauką surinkome visus mūsų Liaudies fronto skyrių koordinatorius ir padalinome strategiškai svarbius objektus mūsų Liaudies fronte rajonų organizacijoms, ir pasakėme: reikia naktį budėti, nemiegoti, klausytis, kas vyksta Vilniuje. Kada apie ketvirtą valandą įvyko tragedija Vilniuje, mes iš karto visiems visiems Latvijos liaudies fronto nariams atvirai ir per Latvijos radijo pirmąją programą pranešėme: 14 valandą, po dešimties valandų, visi turi būti Rygoje. Ir visa Latvija pajudėjo, pajudėjo todėl, kad Vilniuje žmonės išlaikė šitą užpuolimą.

Faktiškai sausis Vilniuje padėjo mums pasiruošti, būti pasiruošusiems ginti Rygą, kad priešai negalėtų mūsų netikėtai užpulti. Paskui, jau sausio 20 dieną, kada kruvini įvykiai vyko Rygoje, prie mūsų Vidaus reikalų ministerijos, visas pasaulis dar kartą pamatė, ko galima sulaukti iš Maskvos, tai turbūt padėjo ir Lietuvai išlaikyti šitą jos spaudimą.

Mes esame kartu, aš kalbėjau apie tokius tragiškus, labai svarbius įvykius, bet mes esame kartu ir kasdienybėje, arčiau negu mums galėtų atrodyti. Ir čia turbūt būtų labai vietoje paminėti mūsų latvių XIX amžiaus pabaigos klasiko J. Janševskio žodžius. Jis labai gražiai aprašė gyvenimą Lietuvos pasienyje, Latvijos pusėje. Gerbiamas klasikas klausia: prašom pasakyti, ar jūs žinoite, kuo skiriasi lietuvių elgeta nuo latvių elgetos? Nežinote. Ir jis pats atsakė: niekuo daugiau, tik tuo, kad vienas eina iš Šiaulių, į kitas – į Šiaulius. Dėkui. Būsime kartu. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame R. Ražukui.

2018 metai paskelbti Skautų metais. Skautai visada – ir 1991-aisiais, ir šiandien yra ištikimi savo šūkiui „Dievui, Tėvynei, artimui“.

Žodį tars skautė Justina Lukaševičiūtė.

Skautės Justinos Lukaševičiūtės kalba

J. LUKAŠEVIČIŪTĖ. Laba diena, Jūsų Ekscelencija Prezidente Dalia Grybauskaitė, Prezidente broli Valdai Adamkau, Prezidente Landsbergi, gerbiamieji svečiai, gerbiamieji parlamentarai, gerbiamieji Laisvės kovotojai ir svarbiausia – mano broliai ir sesės, lietuviai ir už Lietuvą kovoję!

Man yra didelė garbė stovėti čia ir šioje tribūnoje galėti dėkoti jums už tai, kad galiu stovėti laisvoje Lietuvoje ir kalbėtis su jumis. Kaip mane pristatė, esu skautė. Sausio įvykių metu dar net nebuvau gimusi, tad kalbėti šioje salėje visų pirma nėra mano nuopelnas ir mano darbai. Galiu stovėti čia, priešais jus, pirmiausia jūsų, kurie kovojote už mūsų laisvę, už mano tėvynę, dėka, taip pat skautų judėjimo dėka, jie užaugino mane ir suformavo mane kaip asmenybę, mano vertybes ir mano tradicijas.

Esu naujosios kartos atstovė, negaliu dalintis istorijomis apie tai, kaip vyko įvykiai, kaip stovėjau prie laužo ar kažką dariau. Tačiau augau su judėjimu, kuris pirmiausia išmokė mane, kad laisvė, tėvynė ir Lietuva yra duotybė ir niekada negalima priimti jos kaip savaimės suprantamo dalyko. Augau su šūkiu ir, svarbiausia, pavyzdžiu tarnauti Dievui, Tėvynei, artimui ir kiekvieną dieną stengtis, kad pasaulis ir mano šalis liktų gražesnė po manęs. Mano broliai ir sesės skautai buvo mano herojai, užauginę mane, jie stovėjo kartu su jumis ir kovojo už laisvę, už mano Lietuvą. Vėliau kiekvieną dieną jie savanoriškai skyrė laiką, kad užaugintų mane, kad šiandien aš žinočiau, suprasčiau ir vertinčiau istoriją, įvykius, darbus ir žmones, kurių dėka šiandien galiu būti čia, ir galėčiau jiems dėkoti.

Noriu su jumis trumpai pasidalinti istorija apie skautus, skautų vertybes ir tai, ką mes nuveikėme tuo metu, kai mūsų reikėjo Lietuvai. 1991 metų įvykių metu skautai jungėsi į vienetus ir visoje Lietuvoje stengėsi būti naudingi, kovoti už mūsų šalį. Aš augau su daugybe istorijų, su įvykiais, kas vyko Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune, Marijampolėje ir visoje Lietuvoje. Broliai ir sesės tapo mano herojais, nes kiekvieną dieną man primindavo, kad tai mano pareiga ir mano teisė ginti ir

saugoti šią laisvę. Tačiau šiandien aš noriu pasidalinti istorija, kuri atkeliavo iš Klaipėdos, iš brolio Aidėno. Jis man dar vaikui pasakojo, kaip 1990–1991 metų įvykių metu vaikai pagal skautišką idėją, tuo metu dar žaisdami žaidimą, kas jiems atrodė kaip žaidimas, dieną naktį bėgdavo žaisti prie kareivinių. Jie lipdavo ant kalvų, į medžius, slėpdavosi grioviuose, kaip vaikai linksmais veidais bėgdavo prie karininkų ir klausdavo, regis, vaikiškų klausimų, o iš tiesų bandė įsiminti detales, žiūrėti, kas vyksta, kas atvyksta, kas išvyksta, kiek žmonių yra, ir visą surinktą informaciją – kiekvieną detalę, kiekvieną žvilgsnį perduoti savo broliams, sesėms, tėvams, vyresniems, kurie galėjo jungtis į kovą ir saugoti valstybę savo kūnu ir dvasia. Tokiu paprastu žaidimu jie kiekvienas stengėsi parodyti prisiminę skautų judėjimo įkūrėjo Roberto Badeno-Povelio mintis, kad kovoti už laisvę, už gražesnį rytojų ir taiką gali ir turi kiekvienas – mažas ir didelis pagal savo galimybes.

Ši idėja kilo dar XIX amžiuje, kai R. Badenas-Povelis kovojo Afrikoje. Tačiau kai žiūriu į brolius ir seses skautus, į skautijos ir Lietuvos istoriją, negaliu pamiršti, kad vertybės, kurios atsirado prieš kelis amžius, tokios svarbios kaip meilė savo tėvynei, kaip laisvė, keičiantis laikams, keičiantis įpročiams, žmonėms, jaunimui, niekur nedingsta ir išlieka kartinės.

Didžiuojusi būdama skaute. Taip pat prisimenu, kad, būdama skaute ir duodama įžodį, priėmiau kitų brolių ir sesių iškovotą ir perduotą man atsakomybę – saugoti laisvę, kovoti už ją ir kiekvieną dieną daryti pasaulį bent šiek tiek šviesesnį, bent šiek tiek geresnį. Džiaugiuosi, kad galiu savo jėgomis perduoti tai, ką man perdavė kiti, tai, ką perdavėte jūs jaunajai kartai, kad galiu jiems pasakoti apie tai, kas yra laisvė, kodėl yra svarbu, ir kiekvieną dieną jiems priminti, kad tai yra mūsų teisė, pareiga, bet – svarbiausia – šventė kovoti ir džiaugtis laisve.

Tik atsikūrus Lietuvai ir skautų judėjimui Lietuvoje, skautus lankė pasaulio skautų atstovai. Tuo metu skautas Žakas Marionas, sveikindamas skautus, sakė, kad laisvė ir mūsų tradicijos kovoti už ją yra kaip skautų laužas. Tam, kad ji pereitų iš kartos į kartą, kad liktų amžinai, mes turime imti ugnį ir dalintis ja, o pelenus palikti istorijai. Vertinti, saugoti, tačiau dalintis ugnimi.

Tad šiandien dėkoju jums – savo broliams ir sesėms, žmonėms, kurie stovėjo tenai, žmonėms, kurie nepamiršta ir kasdien ateina, kiekvienais metais stovi prie laužų ir primena kiekvienam. Ačiū jums, kad atnešėte, išsaugojote ir perdavėte mums – jaunajai kartai šią laisvę, kad galėtume ją saugoti, ugdyti, puoselėti ir dalintis – lyg amžinąją ugnį, amžinąją laisvę. Ačiū jums. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Ačiū Justinai.

1991 metų sausio 13-ąją, vidurdienį, suskambo bažnyčių varpai. Jie kvietė neprarasti tikėjimo ir vilties. Minint Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį, vėl skambės bažnyčių varpai, kviesdami džiaugtis ir didžiuotis savo Tėvyne.

Prašytume tarti žodį politinį kalinį, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ steigėją ir leidėją, 2013 metų Laisvės premijos laureatą Jo Ekscelenciją arkivyskupą emeritą Sigitą Tamkevičių. (*Plojimai*)

2013 metų Laisvės premijos laureato, politinio kalinio, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ steigėjo ir leidėjo, Jo Ekscelencijos arkivyskupo emerito Sigitą Tamkevičiaus kalba

S. TAMKEVIČIUS. Jūsų Ekscelencijos Prezidente, Seimo Pirmininke, Ministre Pirmininke, garbūs Seimo ir Vyriausybės nariai, užsienio šalių diplomatai, arkivyskupai ir visi šios šventės dalyviai!

Ruošiantis Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimui, buvo sukurta gera programa „Idėja Lietuvai“ ir pasiūlyta žmonėms siųsti savo pasiūlymus, idėjas, kurios galėtų pasitarnauti į antrąjį nepriklausomybės šimtmetį žengiančiai Lietuvai. Buvo gauta labai daug pasiūlymų: nuo aukšto kalno supylimo Baltarusijos pasienyje iki vienalychių santuokų įteisinimo.

Sausio 13-oji – tai diena, kai tūkstančius lietuvių suvienijo laisvės idėja, ir ji buvo tokia stipri, kad beginkliai žmonės galėjo stovėti prieš mirtį nešančius tankus.

Perskaičiau pasiūlytas idėjas, bet neradau nė vienos, už kurią jos autorius būtų pasiryžęs sumokėti, nors nebūtinai gyvybės kainą. Dauguma idėjų – tai siūlymai, kaip sočiau gyventi ir naudotis neribojama laisve.

Sausio 13-ąją taip pat noriu pasidalinti idėja Lietuvai. Turėjome partizanų vadus: Joną Žemaitį, Adolfą Ramanauską. Jie nesuabejojo ginti Lietuvą ir už ją mirti. Turėjome Lietuvos ministrus, nesutikusius kolaboruoti su okupacine valdžia ir atsidūrusius Vladimiro kalėjime. Turėjome vyskopus: Vincentą Borisevičių, Mečislovą Reinį, palaimintą Teofilį Matulionį, iškentusius labai didelius išbandymus. Turėjome Petrą Plumpą, Vladą Lapienį, sesę Nijolę Sadūnaite ir daugelį kitų, kurie už tiesos žodį, ginantį pavergto žmogaus teises, nesuabejojo prisiimti nelaisvės kryžių.

Lietuva bus gyva, jei turėsime žmonių, mąstančių ne tik apie sotų gyvenimą ir ne tik apie save. Iš kur ir kaip tokie žmonės atsiranda?

Yra keturios kolonos, į kurias saugiai gali remtis bet kuri laisva ir net nelaisva visuomenė. Tos kolonos – tai Dievas, Lietuva, šeima ir moralė. Visi aukščiau mano paminėti asmenys ir daugelis kitų, tarp jų ir Sausio 13-ąją gynusieji Lietuvos laisvę, rėmėsi į šias keturias kolonas.

Šiandien man neramu, kad šias kolonas bandoma išjudinti, o kartais net griauti. Griauti vardan savaip suprastos laisvės. Kai kam atrodo, kad žmogus nebus visiškai laisvas, jei pripažins prigimtine moralę, prigimtine šeimą, jei jausis ne Europos, bet Lietuvos pilietis ir jei laikysis moralinių Dekalogo normų. Tokios rūšies liberalizmas bet kuriai tautai, taip pat ir Lietuvai, yra ne mažiau pavojingas už priešų tankus, nes jis numarina žmogaus dvasią. O kai miršta žmogaus dvasia, tuomet miršta ir meilė Tėvynei; lieka tik meilė pinigui ir meilė sau pačiam.

Kviečiu visus Lietuvos žmones, kuriems ne vis tiek, ar išsivaikščioja, ar klesti Lietuva, budėti ir saugoti šias keturias kolonas: Dievą, Lietuvą, šeimą ir moralę. Jei šios kolonos bus tvirtos, tuomet būsime pajėgūs atsiliepti į visus dabarties iššūkius, taip pat ir į emigracijos iššūkį. Jei šių kolonų nepaisysime, tuomet visos gražios idėjos ir liks idėjomis be laukiamų vaisių.

Bažnyčia, giriamą ar ujamą, šias kolonas visuomet gynė ir gins, nes ji negali atsisakyti savo misijos atstovauti Tam, kuris save pavadino pasaulio Šviesa ir žemės Druska.

Sveikinu visus tautiečius su Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio jubiliejumi. Visiems linkiu tarpusavio pagarbos ir meilės, kuri yra sveikos visuomenės cementas, ir tepadeda mums visiems Dievas nepavargti darant gera. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (J. OLEKAS). Dėkojame Jo Ekscelencijai.

2011 metų rudenį Seimo teisės aktu buvo įsteigta Lietuvos laisvės premija. Ką tik girdėjome vieno iš laureatų kalbą. Ji įprasmina 1991 metų sausio 13-osios svarbą ir pabrėžia poreikį skatinti demokratijos plėtrą, žmogaus teisių įtvirtinimą ir teisinės valstybės kūrimą.

Tarti žodį kviečiu Seimo narę, Laisvės premijų komisijos pirmininkę Radvilę Morkūnaite-Mikulėnienę. Prašau. (*Plojimai*)

Seimo narės, Laisvės premijų komisijos pirmininkės Radvilės Morkūnaite-Mikulėnienės kalba

R. MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ. Gerbiamieji susirinkę, miela Nijole. Jei reikėtų apibūdinti, kas yra laisvė ar būti laisvam, kiekvienas sudėliotume skirtingus žodžius ar jų junginius. Bet kiekvienas turime jausmą ar racionalų paaiškinimą, kas tai yra. Man laisvė yra drąsa, kai nieko nebijai ir sakai, ką galvoji, renkiesi pagal savo įsitikinimus ir nesibaimini, kad kas nors tave galbūt išjuoks ar smarkiai sukritikuos. Kalbu ne apie buką drąsą, bet tokią, kuri leidžia kurti nuostabius dalykus, atskleisti savo kūrybiškumą, sumanymus, kuri padeda gerbti aplinkinius ir idėjas paverčia realybe.

Galime apibūdinti būsenas, reiškinius, galime apibūdinti ir žmones. Daugybę jų sutinkame ir turime apie juos nuomonę. Nėra tobulų, bet kiekvienas turi ką nors gražaus, ką nors labai ypatingo ir įdomaus. Tačiau yra tokių žmonių, kuriems yra duota truputį daugiau. Tai žmonės, turintys misiją – keisti, įkvėpti aplinkui esančius, nepasiduoti, užstoti silpnesnius, sugalvoti drąsias idėjas.

Pagalvojusi apie Nijolę Sadūnaite, galėčiau ją apibūdinti dviem žodžiais – kalnų upokšnis. Veržli ir guvi. Linksma ir šviesi, lyg to upokšnio purslai, saulėje tviskantys.

Sese Nijole, man gera šiandien kreiptis į Jus, nes šiandien šitoje salėje yra Jūsų vaikystės draugai, kurie pamena Jus kaip pramušgalvišką ir nenustygstantį vietoje vaiką. Prisimena, kaip drauge kurdavote pasakas, kuriose visada laimėdavo teisybė, meilė ir tikėjimas.

Šioje salėje yra ir Jūsų bendražygiai, su kuriais 17 metų bendrai leidote „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“, ją platinote Lietuvoje ir už jos ribų. Dėl šio darbo pasaulis sužinojo apie tikinčiųjų persekiojimus, represijas, kurias vykdė Sovietų Sąjunga. 1971-aisiais Jūs sugebėjote perduoti užsienio diplomatom Lietuvos žmonių memorandumą dėl sąžinės laisvės suvaržymų sovietinėje Lietuvoje, kurį pasirašė 17 tūkstančių žmonių, kuris buvo perduotas plačiajam pasauliui. Esu tikra, kad jaunajai kartai būtų be galo įdomu išgirsti Jūsų patyrimus ir pasakojimus, kaip slapta gabendavote „Katalikų Kroniką“, kaip keisdavote išvaizdą ir apgaudavote Jus persekiojusius KGB asmenis.

Nežinau, ar čia yra tu, su kuriais tuo pačiu metu, KGB sprendimu, Jūs kalėjote Vilniuje ar tremtyje – Sibiro lageriuose. Žinau, kad čia yra daug žmonių, patyrusių sovietines represijas – tiek pirmaisiais okupacijos dešimtmečiais, tiek, savaime suprantama, Sausio 13-ąją. Jūsų visų kova yra bendra jungtis. Savo teismo dieną Nijolė Sadūnaitė vadino laimingiausia diena, ji sakė: „Esu teisiama už „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“, kuri kovoja su fizine ir dvasine tironija. Tai reiškia, kad esu teisiama už tiesą ir meilę žmonėms.“

Miela Nijole, šioje salėje neabejotinai yra tu, kurie prisimena Jus iš pirmojo mitingo prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje 1987-aisiais. Ten buvo ir mano senelis Marijonas. Su bendraminčiais nusprendėte paminėti ir pagerbti Molotovo–Ribentropo pakto aukas, planavote tylų protestą. Tačiau jis neliko tylus, jis tapo įkvėpimu ir padrąsinimu daugybei žmonių. Jūsų kalba ir pirmąsyk viešai sugiedota „Tautiška giesmė“ neabejotinai tapo impulsu vėlesniems ir kur kas gausesniems mitingams, kuriuose jau kiekvienas galėjome garsiai tarti – Lietuva ir laisvė.

Sese Nijole, neabejotinai Jūsų veikla priartino Lietuvą prie nepriklausomybės. Jūsų susitikimai su tuomečiu Jungtinių Amerikos Valstijų Prezidentu Ronaldu Reiganu ar popiežiumi Jonu Pauliumi II išgarsino mūsų valstybės vardą, istoriją ir kovą. Jums rūpėjo ne tik Lietuva, bet ir kitos pavergtosios tautos, iš kurių buvo atimta teisė išpažinti savo tikėjimą, kur buvo užgniaužta laisvė.

Jums visada rūpėjo silpnesnis, stokojantis, nuskriaustas. Jūs dalinotės geru kalėdama lageryje, Jūs kvietėte žmones dalintis su kitais Atgimimo metais, atkuriant organizaciją „Caritas“.

Galvoju, koks buvo Jūsų pagrindinis ginklas, kovojant su blogiu ir abejingumu. Matyt, turite jų bent keletą.

TIKĖJIMAS, įskiepytas Tėvų, nešiotas širdyje ir tapęs Jūsų veiklos varikliu. Tapdama vienuole Jūs pasirinkote tarnystę Dievui, kartu ir laisvės idealams bei žmogaus teisėms.

MEILĖ. Jūs mylite savo artimą. Jūs mylite net ir paklydusįjį, net ir tą, kuris Jus kankino, nuodijo, kuris atnešė daug skausmo. Jūs esate sakiusi, kad „baimė net ir mažuose dalykuose yra išdavystės pradžia. Verta bijoti tik vieno, kad pritrūks meilės širdyje ir nepadarysime visko, ką galime, idant padėtume kitiems“.

ŠYPSENA. Yra toks pasakymas „apsiginkluoti šypsena“. Rodos, gal ir banaloka, bet iš tikrųjų labai taiklus. Ypač Jūsų atveju, kai savo puikiu humoro jausmu iš vėžių išmušdavot net ir patį KGB. Aš Jus ir dabar matau besišypsančią, energingą, spindinčiomis akimis. Matau Jus, iškęlusią pergalės ženklą.

Laisvės grožis yra tai, kad gali išsakyti savo nuomonę, kad gali paklausti nebūtinai patogių klausimų, laisvės grožis yra ir tai, kad ji mums leidžia kurti skaidresnę bei teisingesnę valstybę.

Jūs esate sakiusi, kad „nesuprantu tų, kurie sako: ne dėl tokios Lietuvos kovojome. Aš galiu pasakyti, kad kovojome būtent dėl tokios. <...> Mes darėme, ką galėjome, ir šiandien tereikia, kad visi darytų, ką gali. Tada gražės Lietuva“.

Manau, šiuos Jūsų žodžius galėtume priimti kaip palinkėjimą, o gal ir kaip įpareigojimą.

Ačiū Jums, sese Nijole, kad esate laisvas, sraunus kalnų upokšnis. Gal net ne nuo kalno tekantis, o dažnai ir į kalną.

Laisvės premija Jums už tai, kad nebijojote, už drąsą ir Lietuvos meilę. Už tai, kokią Lietuvą turime ir kuriame kasdien. Galbūt netobulą, bet savą ir Nepriklausomą. Ačiū, kad tikėjote ir tikite, kad Lietuva gražės. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkoju komisijos pirmininkei. Kviečiame Seimo Pirmininką V. Pranckietį įteikti Laisvės premijos statulėlę 2017 metų Laisvės premijos laureatei Nijolei Felicijai Sadūnaitei.

2017 metų Laisvės premijos laureatei Nijolei Felicijai Sadūnaitei įteikiama Laisvės premijos statulėlė ir Laisvės premijos laureato diplomas. (Plojimai)

Gerbiamieji, gėles įteikti ir pasveikinti galėsite iškilmingo minėjimo pabaigoje.

Dabar prašyčiau leisti suteikti žodį 2017 metų Laisvės premijos laureatei Nijolei Sadūnaitei. Gerbiama Nijole, kviečiu jus čia, į tribūną.

2017 metų Laisvės premijos laureatės Nijolės Felicijos Sadūnaitės kalba

N. F. SADŪNAITĖ. Garbė Jėzui Kristui! (*Balsai salėje*) Kai Dievas su mumis, kas prieš mus? Aš susiraušiau, sklerozė paskutinės stadijos, kad nenuklyščiau.

Pirmiausia labai nuoširdžiai dėkoju visiems susirinkusiems (čia visi be galo garbingi žmonės) už parodytą dėmesį, už man labai brangų įvertinimą. Buvau tiesos pusėje slogiais sovietmečio okupacijos metais, ir dabar stengiuosi laisvoje Lietuvoje išlikti tiesos pusėje. Siekdama tiesos ir teisingumo – žiūrėkite, matau be akinių! – taip kovoju už Laisvę: laisvę nuo melo, nuo baimės, nuo kitaminčių persekiojimo, nuo prisitaikėliškumo ir veidmainystės. DIEVAS yra TIESA. (Gerai, palenkti. Ačiū.) DIEVAS yra TIESA ir TIESA mus išlaisvina! Norėčiau vieną mažą straipsnelį iš Evangelijos, nes tai yra Dievo žodis, kuris stiprina tūkstančius partizanų, esančių Sibire. Dievas buvo mūsų jėga, stiprybė, džiaugsmas.

Čia Šventojo Jono evangelija, *Jn, 3, 19-21*:

„Kas netiki viengimio Dievo Sūnaus,

Teismo nuosprendis yra toksai:

atėjo šviesa į pasaulį,

bet žmonės labiau mylėjo tamsą nei šviesą,

nes jų darbai buvo pikti.

Kiekvienas nedorėlis

neapkenčia šviesos ir neina į šviesą,

kad jo darbai aikštėn neišeitų.

O kas vykdo tiesą, tas eina į šviesą,

kad išryškėtų, jog jo darbai, atlikti Dieve.“ (Citata baigiu.)

Daug skaudulių ir neteisybės matau šiandieninėje Lietuvoje. Prašau man atleisti, kad šią mums visiems taip brangią dieną dabar su jumis pasidalinsiu ne džiaugsmais, o tuo, kas man neduoda ramybės, neleidžia visa širdimi džiaugtis Lietuvos laisve.

Tikriausiai nujaučiate, kad kalbėsiu apie tragišką laisvoje Lietuvoje gimusios Deimantės Kedytės likimą, kuriame kaip vandens lašelyje atsispindi Lietuvos teisingumo situacija, deja, labai liūdna situacija.

Niekada neužmiršiu šiurpus 2012 metų gegužės 17-osios ryto, kai valstybės vardu, dalyvaujant 240 ginkluotų ir kaukėtų pareigūnų, iš gimtųjų namų, kur užaugo, buvo išnešta klykianti, laužomom kojom tuomet aštuonerių metų D. Kedytė, o atėję ją sergėti nuo pražūties, vien Lietuvos himnu ir malda apsiginklavę žmonės, kaip Sausio 13-ąją mes čia, prie Seimo, – pažeminti, suluošinti, o dabar jau ir nuteisti, ir dar teisiami. Be galo gerbiama moteris Laima Bloznelytė-Plėšnienė, apie ją čia Seime amžinąjį atilsį Algirdas Patackas su priesaika pasakė: „Garbės žodis, aš ją pažįstu 50 metų. Geresnio, kilnesnio, doresnio žmogaus savo gyvenime nesutikau. Sušaudyk – ji nemeluos.“ Ją iki šiol tampo po teismus. Iš universiteto išėjo. Ji onkologė, ji tūkstančiams žmonių padėjo išgelbėti gyvybę, pagelbėjo ligoje. Ją kviečia Prancūzija, kviečia Anglija, konsultuojasi. Augina septynis vaikus. Jos tėvelis buvo politinis kalinys, sąžinės kalinys Magadane 15 metų per teismus, buvo globojamas, metus sirgo ir mirė. Mamytei – 90 metų, irgi buvusi gydytoja. Tuose teismuose aš dalyvauju. Žinote, Laima teisme man šimtu procentų primena Kristų pas Pilotą. Bet labai skaudu, kad teismuose penki, šeši, daugiausia – 12 žmonių. Kodėl mes tokie abejingi? Kodėl mes tokie abejingi kito skausmui?

Tie patys pilietiškiausi žmonės, kurie Sausio 13-ąją stovėjo plikomis rankomis prieš okupantų tankus, dabar jie bandė apginti tą nekaltą kūdikį, kai net ir prokuroras pasakė, jo nuosprendis buvo toks: mergaitė už rankytės su L. Stankūnaite išeina iš jos gimtųjų namų. Visi matėme, kaip ją lauždami kojas išnešė. Gerbiama Prezidentė pažadėjo ištirti, ar iš tikrųjų prieš ją buvo panaudotas smurtas. Man atrodo, kad atsakymo nebuvo. Deja!

Taip valstybės vardu įvykdyta Deimantės, kaip liudininkės prieš prievartautojus, pašalinimo operacija, pavadinta vaiko grąžinimu motinai. Tokiu būdu neišsprendus baudžiamosios bylos, prievartos auka buvo atiduota asmenims, prieš kuriuos ji liudijo. Teismuose visi įrodymai. Keturios komisijos pripažino – buvo vaikas tvirkintas, nemeluoja, nefantazuoja, 3–4 metų mergaitė negali fantazuoti, nemokės papasakoti to, ko ji neišgyveno daugelį kartų, ne vieną kartą.

Po šio mane labai sukrėtusio brutalaus neteisybės akto, kuriame dalyvavo dešimt kartų daugiau ginkluotų pareigūnų negu neutralizuojuant teroristą Osamą bin Ladeną – 240! – tegul ir 20, visuomenė mergaitės daugiau nematė. Juk net nuteistiesiems iki gyvos galvos galima matytis su artimaisiais, bet Deimantėlei ir jos seneliams tokia teisė ne-su-teik-ta.

Ne vieną kartą lankiau Deimantėlę jos gimtuose namuose Garliavoje, kalbėjausi, meldžiausi kartu su ja, kartu su minia, nes gegužinės pamaldos vykdavo vakarais, ir ji prie manęs prisiglaudus be *špargės* giedodavo Marijos litaniją. Todėl galiu atsakingai paliudyti, kad mergaitė čia jautėsi saugi ir laiminga, mylėjo savo senelius ir tetą Neringą ir pati buvo be galo mylima, prižiūrima, guvi, bendraujanti, turėjo didelį būrį bendraamžių draugų, pusseserių, su kuriomis žaidė klasę, dūdavo fleitute ir t. t. Žodžiu, vaikas buvo be galo guvus ir labai gražiai fotografavo. Jai buvo aštuoneri metai.

Kas atsitiko Deimantei, iki šiol nežinome. Jau beveik šešeri metai, kai jos niekas iš anksčiau pažinojusių, su ja bendravusių nematė ir negirdėjo. Tiesa, iš karto po pat mergaitės pagrobimo viešojoje erdvėje pasirodė filmukas, kurį ir aš mačiau, kuriame kažkokiomis medžiagomis apsvaiginta mergaitė, žiūrėdama į savo rankytę, stebisi ir klausia greta esančios mamos: „Kodėl mano aštuonios rankytės?“ Galvytė nesilaiko, seilės bėga.

Kiek vėliau „Lietuvos rytas“, beje, išvadinęs mane terorizmo garbintoja už tai, kad kartu su kitais pilietiškais Lietuvos šviesuoliais gyniau valstybės daugelį metų persekiotą kitą Lietuvos kankinę, vėliau Aukščiausiojo Teismo visiškai išteisintą Eglę Kusaitę, ėmė spausdinti suklastotas Deimantės nuotraukas, taip siekdamas suklaidinti tiesiogiai Deimantėlės nemačiusią ir nepažinujusią visuomenės dalį, kad atseit mergaitė sveika ir žvali. Iki šiol joks pareigūnas, taip pat ir mergaitės paėmimą organizavęs tuometinis policijos generalinis komisaras, o nūnai čia sėdintis premjeras, nepriėmė atsakomybės už valstybės neva saugomą, o iš tiesų tai visiškai izoliuotą mergaitę, kuri šiuo metu jau galėtų ir interneto erdvėje bendrauti. Deja, internetas tyli.

Visus tuos penkerius su puse metų nuo mergaitės pagrobimo iki dabar jos likimu susirūpinę piliečiai žadino visuomenę ir reikalavo iš valdžios pareigūnų bei institucijų TIESOS apie Deimantės likimą: pirmąjį pusmetį rinkdavomės kasdien, vėliau kelerius metus paeiliui – kartą per savaitę, dar vėliau ir iki pat dabar kiekvieno mėnesio 17 dieną su didžiuliais užrašais – TIESOS, su plakatais renkasi ir piketuoja prie prezidentūros, prie savivaldybių ir kitų valdžios įstaigų Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje, tačiau viskas veltui. Atsakingi pareigūnai niekaip į tai nereaguoja, atsirašinėja arba tyli, kaip ir laisva save vadinanti didžioji žiniasklaida. Šios analogų Lietuvos istorijoje neturinčios daugiamečių pilietinės akcijos atžvilgiu yra vykdoma totali informacinė blokada. Apie ją sutartinai metų metus nieko nerašo didžioji žiniasklaida, nerodo nė viena televizija, tyli radijas. Tada, kada mes demonstracijose prašome tiesos ir klausiamo, kur Deimantė.

Tad noriu jūsų paklausti, kas čia? Ar tai ta laisvė, dėl kurios mes, negailėdami gyvybės, aukojomės 1991 metų sausio 13-ąją? Bet nesunkiai perskaitysite įtakingų žurnalistų, niekada nemačiusių mergaitės, nebuvusių Garliavoje, nepakalbinusių nei jos, nei jos artimųjų, piktus, neišmanyimo ir neapykantos pritvinkusius postringavimus apie violetinį rūką, temdantį akis, ir apie tai, kaip Laisvės premija pateko į Garliavos patvorius. Jai, sako, kriminalinę bylą, į kalėjimą Sadūnaitę. Jai premiją? Siaubas! Toks Vilkas, dar kažkas ten (...) dėjome sveikatą. Vadinasi, mes kovojome prieš Lietuvos nepriklausomybę, mes perversmą ruošėme! Na, į kalėjimą su džiaugsmu, bet tik už laisvą Lietuvą.

Naudodamasi proga, kadangi mane girdi Jos Ekscelencija Prezidentė, daug garbių Seimo, Vyriausybės narių, teisėsaugos atstovų, norėčiau atkreipti dėmesį ir priminti, kad Lietuva yra ratifikavusi tarptautinę konvenciją dėl asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo. Šios konvencijos pačiame pirmame straipsnyje sakoma (cituoju): „1. Niekas neturi tapti priverstinio dingimo auka. 2. Jokios išimtinės aplinkybės, net jei tai būtų karo padėtis ar karo grėsmė, vidaus politinis nestabilumas ar bet kokia kitokia nepaprastoji padėtis, negali pateisinti priverstinio dingimo.“

Todėl klausiu jūsų: ar D. Kedytės likimas nėra priverstinis dingimas? Ar negalima laikyti mergaitės priverstinai dingusia, jei ją viešai ir brutaliai paėmė valstybės pareigūnai ir apie ją jau penkerius su puse metų visuomenė neturi visiškai jokių žinių, net nežino, ar tas nežinia kur esantis asmuo – D. Kedytė – yra gyva? Prašom atsakyti, ar Lietuva laikėsi, nepažeidė šios tarptautinės konvencijos? Jei taip, tai kas rūpinasi ir gali atsakyti, ar D. Kedytė nėra pradanginta? O geras Dieve!

Šiandien, Sausio 13-ąją – Laisvės gynėjų ir Laisvės premijos įteikimo dieną – man nėra nieko svarbiau, kaip sužinoti atsakymą į ne vienus metus mano širdį, ir ne tik mano, draskantį neatsakytą ir nuo visuomenės visomis valstybės išgalėmis slepiamą klausimą. Todėl stovėdama šioje aukštoje Seimo tribūnoje pirmą ir paskutinį kartą gyvenime, tiesiogiai kreipiuosi į jus, pirmuosius valstybės asmenis, ponias Prezidentę, pone premjerę, pone Seimo Pirmininke, ir prašau jūsų iki vasario 16-osios – Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo dienos – man ir visuomenei viešai asmeniškai atsakyti ir pateikti neginčijamus įrodymus, kad mūsų visų taip labai mylėta ir daug mėnesių sergėta D. Kedytė, kuriai už mėnesio, vasario 19 dieną, sukaks 14 metų, yra gyva ir sveika. O jei ji, jūsų valia ir valstybės vardu 2012 m. gegužės 17 d. atplėšta nuo artimųjų ir apsiimta saugoti (apsaugok Viešpatie, net liežuvis neapsiverčia tai ištart), galimai yra mirusi, nužudyta, prašau tai nedelsiant viešai pripažinti ir prisiimti atsakomybę. Bet svarbiausia, jei tai nėra vien iš nežinios kilę nepagrįsti besisielojančių žmonių įtarimai ir tokia baisi nelaimė iš tikrųjų atsitiko, pasakyti, kur yra mergaitės kapelis, kad visi mes, ją mylėjusieji, galėtume kartu su Deimantėlės seneliais, iki šiol persekiojamais (po devynias bylas), kitais artimaisiais, mergaitės užtarėjais ir laisvės bendraminčiais aplankyti, padėti gėlių, nusilenkti, kartu pasimelsti, apraudoti ir atsiprašyti, kad nesugebėjom tavęs, Deimantėle, išsaugoti. Dieve, atleisk mums...

Ir baigdama savo kalbą su didžiule širdgėla privalau jums atvirai prisipažinti: nežinau, kaip visi jūs, kurie mane girdite, tačiau aš, negavusi sąžiningo atsakymo į šį klausimą, tikrai negalėsiu džiaugtis Lietuvos šimtmečio sukaktimi ir jos švęsti. Prašau man atleisti.

Savo nekaltų žmonių aimanoms ir kančioms akla valstybė ir visuomenė, apsimetanti, kad nematė vaiko ašarų, negirdėjo jo klyksmo, švenčianti ir šokanti ant savo pačios suluošintų ir prazudytų vaikų kapų, neturi ateities. Dieve, atleisk mums...

Baigti noriu gerbiamojo kunigo R. Grigo eilėmis „Mergaitės ašara“. Jis ten beveik kasdien būdavo kartu su kitais kentėjusiais šešiais kunigais. Jis tai parašė praėjus trims mėnesiams po mergaitės pagrobimo.

*Aš padėjau ant svarstyklių
Mažos Deimantės mažą ašarą
Ir prezidentės aptakius kalbėjimus –
Nusvėrė ašara kaip usnies pūką juos.*

*Ir aš padėjau ant svarstyklių
Mažos mergaitės nevilties riksmą
Ir Seimo, teisdarių ir paragrafų užkalbėjimus –
Nusvėrė ašara, kaip pelenus išsklaidė vėjuose.*

*Ir aš padėjau ant svarstyklių
Mažo vaiko bejėgystę, išgastą ir siaubą,
Taip pat Olimpo sportininkų auksus, sidabrus ir bronzas –
Ir tyro vaiko nuoskauda atsuvėrė juos kaip dulkes.*

*Mergaitės ašaroje buvo Lietuva.
O kalbose, teismuose ir salituose
Tiktai išdavęs vaiką NIEKAS. Tuštuma.*

Amen. Aleliuja. Dieve, būk mums gailestingas.

Dievas mus myli, laukia mūsų, už mus mirė ant kryžiaus tapęs žmogumi. Ir pasufleravo, kaip mes būsimė amžinybėje teisiami – tikintys ir netikintys, nesvarbu, kokios rasės. Buvau alkanas – pamaitinai, buvau nuogas – aprengi, buvau ištroškęs – pagirdei, buvau ligonis – aplankei, buvau pakeleivis – priėmei, buvau kalinys – atėjai, ištisei ranką. Ateik į amžiną džiaugsmą. Sako, Viešpatie, aš tavęs nepažįstu. O tada, kada tu ištisei ranką tam mažiausiam nepažįstamam, kuris į tave kreipėsi, tu padėjai man. Ir atvirkščiai: nepadėjai – eik šalin nuo manęs į amžiną kančią kartu su velniu ir jo angelais. Dieve saugok, kad nė vienas ten nenueitume. Duok Dieve, kad visi būtume danguje ir šlovintume (...) gailestingumą.

Ačiū ir dovanokite, atrodo, aš smarkiai savo ilgu liežuviu prasikaltau. Ačiū jums. *(Plojimai)*

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame sesei N. Sadūnaitei.

Laisvės gynėjų dvasia stipri savo tikėjimu, todėl Laisvės gynėjų diena visada yra mūsų atmintyje. Linkiu, kad Laisvė, Demokratija ir Nepriklausomybė gyventų mūsų širdyse. Linkiu sveikatos Laisvės gynėjams.

Laisvės gynėjų dienos iškilmingą minėjimą ir 2017 metų Laisvės premijos įteikimo ceremoniją baigėme.

Kviečiame visus dalyvauti Laisvės gynėjų dienos minėjimo renginiuose. *(Plojimai)*

M. STROLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė. *(Plojimai) (Lietuvos Respublikos Prezidentė išeina)*

N. F. SADŪNAITĖ. Neišjungta? Gerbiamoji Prezidentė man pasakė, nežinau ir niekada nežinojau, kur yra D. Kedytė. Kas žino?

Skamba Eurikos Masytės daina „Laisvė“

PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

Adamkus Valdas 5, 8

Asanavičiūtė Loreta 6

Badenas-Povelis Robertas (Baden-Powell Robert) 9

Bloznelytė-Plėšnienė Laima 12

Borisevičius Vincentas 10

Druskis Virginijus 6

Galageris Polas Richardas (Gallagher Paul Richard) 5, 6

Gerbutavičius Darius 6

Grybauskaitė Dalia 5, 8

Grigas Robertas 14

Jankauskas Rolandas 6

Janševskis Jekabas (Janševskis Jēkabs) 8

Jonas Paulius II 6, 7, 11

Juknevičius Rimantas 6

Kanapinskas Alvydas 6

Kavoliukas Algimantas Petras 6

Kedytė Deimantė 12, 14, 15

Koncevičius Vytautas 6

Kusaitė Eglė 13

Landsbergis Vytautas 5, 8

Lapienis Vladas 10

Lukaševičiūtė Justina 8

Maciulevičius Vidas 6

Marionas Žakas (Marion Jacques) 9

Masiulis Titas 6

Matulionis Teofilius 10

Matulka Alvydas 6

Morkūnaitė-Mikulėnienė Radvilė 10

Olekas Juozas 5, 10

Osama bin Ladenas 13

Patackas Algirdas Vaclovas 12

Plumpa Petras 10

Povilaitis Apolinaras Juozas 6

Pranciškus 6

Pranckietis Viktoras 5, 8, 12, 15

Ramanauskas-Vanagas Adolfas 10

Ražukas Romualdas 5, 7, 8

Reiganas Ronaldas (Reagan Ronald) 11

Reinys Mečislovas 10

Sadūnaitė Nijolė Felicija 5, 10, 11, 12, 13, 15

Skvernelis Saulius 5

Sladkevičius Vincentas 7

Sodanas Andželas (Sodano Angelo) 7

Stankūnaitė Laimutė 13

Strolys Marius 5, 15

Šimulionis ignas 6

Tamkevičius Sigitas 9

Vagnorius Gediminas 7

Vaitkus Vytautas 6

Vukanas Janis (Vucāns Jānis) 5

Žemaitis Jonas 10

Žukas Jonas Vytautas 5

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

Tel. (8 5) 239 6060, faks. (8 5) 239 6289, el. p. *priim@lrs.lt*

Interneto puslapis *www.lrs.lt*